

Monumentnummer*: 508656

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* **03 november 1998**
Kadaster deel/nr **82776/116**

Woonplaats* **Nijelamer** Gemeente* **Weststellingwerf** Provincie* **Fryslân**

Locatiennaam **Nijelamer** Locatieomschrijving

Kadastrale gemeente* **Wolvega** Sectie* **J** Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel **152**

Omschrijving**

Inleiding

Het opmerkelijke, voormalige elektrische GEMAAL in het open landschap van de polder De Ontginning is in 1929 in Kubistisch Expressionistische bouwtrant ontworpen door en gebouwd - naar mondelinge overlevering van zijn zoon en dochter - onder directie van de architect/waterbouwkundige van het waterschap R. Zwaga uit Wolvega en/of de architect G.K. Bergsma uit Wolvega. De uitvoering was in handen van de Nederlandse Heide Maatschappij. Het gebouw is thans verenigingsgebouw van de ijsvereniging Nijelamer.

Het gemaal is op de kruin van de polderdijk gebouwd en ligt daardoor verhoogd ten opzichte van de weg. Een betonnen trap met bordes leidt naar de toegang. Het gemaal is nog gedeeltelijk omheind door het oorspronkelijke hekwerk. Aan de wegzijde is de erfafscheiding gecombineerd met een brugleuning van het aanvoerkanaal. De tochtsloten onder en vlak naast het gebouw zijn rond 1980 afgedamd; de brug in de Kooiweg heeft haar functie verloren. Via het voormalige uitwateringskanaal staat het gemaal visueel nog wel in verbinding met de Schipsloot.

Het INTERIEUR is niet van betekenis voor de bescherming van rijkswege.

Omschrijving

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het gemaal heeft globaal een rechthoekige plattegrond. Het gebouw lijkt te bestaan uit vier eenvoudige, vierkante en rechthoekige bouwvolumes die op symmetrische wijze in en tegen elkaar zijn geschoven. De brede, hoge schoorsteen met smeedijzeren ornamenten vervult daarbij de rol van visuele spil. Aan de zuidzijde is de machinekamer gesitueerd over de volle breedte van de tochtsloot; de noordzijde bestaat uit een middenbeuk van twee bouwlagen met de ingangspartij. Aan weerszijden van de middenbeuk zijn enigszins naar voren en naar opzij uitspringende kleine kubusvormige vleugels met lage, vierkante opbouwen op de hoeken. Alle bouwvolumes hebben een plat dak met een trimlijst. Verlevendiging van de in bruine bakstenen opgetrokken gevelwand aan de straatzijde wordt bewerkstelligd door de toepassing van gesinterde bakstenen voor de hoekvolumes en de gevellijst van de middenbeuk. De gevellijsten van de bouwvolumes aan de straatzijde bestaan uit één of drie rollagen. De zijgevels, de schoorsteen en de zuidgevel gericht op de Schipsloot zijn geheel gepleisterd. Alle lichtopeningen bestaan uit meerruits stalen ramen. De vensters liggen in stroken die enigszins verdiept in de gevel liggen en om de hoeken doorlopen, waardoor de horizontale werking van alle bouwvolumes wordt versterkt. De vensterstroken aan de noordzijde hebben aan de boven- en onderzijde een rollaag. Een betonnen trap leidt naar het bordes. Boven de houten paneeldeur en tussen de ramen steekt uit de gevel een eenvoudige, geometrisch versierde betonnen vlaggemastvoet. De manchet van de vlaggemast op de borstwering is verplaatst naar de schoorsteen en dient daar als vlaggemasthouder.

De beide brugleuningen vormen een visuele herinnering aan de loop van het aanvoerkanaal onder het wegdek. Beide hebben een aan het gemaal verwante architectonische verschijningsvorm.

Waardering

Het voormalige gemaal uit 1929 is van algemeen cultuur- en architectuurhistorisch belang:

- vanwege de hoge mate van belang als bijzondere uitdrukking van een landschappelijke ontwikkeling in de gemeente,
- vanwege het hoge belang wegens de architectuurhistorische waarde als voorbeeld van het Kubistisch Expressionisme,
- vanwege het bijzondere belang van het gemaal in het oeuvre van de regionaal werkende architect G.K. Bergsma en/of R. Zwaga,
- vanwege de hoge mate van esthetische kwaliteit van het werk door de subtiele ornamentiek in de materiaaltoepassing en de visuele contrastwerking,
- vanwege de hoge mate van gaafheid van het exterieur,
- vanwege de redelijke mate van visuele gaafheid in relatie tot de polder en de vaarten,
- vanwege de hoge mate van zeldzaamheid in de provincie van de architectuur van het gemaal.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Gemaal (M)

Functie

Gemaal(M3)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument